

Somogy megyei Múzeumok Igazgatósága
Néprajzi Osztálya,
Winkler Ferenc osztályvezető Elvtársnak

K a p o s v á r .

Kedves Osztályvezető Elvtárs !

Kissé megkésve küldöm a megbeszélte és megígért pályamunkát. Szolgáljon mentségemül, hogy 15 napig a pécsi klinikán feküdtem kisebb tüdőembóliával és csak onnan való hazatértam után tudtam a gépeléshez kezdeni.

Arról a bizonyos gyógynövény könyv megszerzéséről nem feledkeztem meg, de egyelőre még nem nagyon merek többet járni, mint amennyit az orvos javasolt. Ha meglesz, azonnal írok, vagy telefonálok.

Minden ismerőst sok szeretettel köszöntök.

Pécs, 1987 augusztus 31.

Üdvözlettel:

Kiss József

ny.ált.isk.igazgató.

P é c s .

Szamuely Tibor u. 1/B. I.6.
7633

P:.....

S Z E M É L Y I L A P

a XXXV. Országos Néprajzi és Nyelvjárási Gyűjtőpályázatra beküldött
pályamunkához.

A pályázó neve és foglalkozása / tanulóknál osztálya is /: Kiss József ny.ált.isk.igazgató.

Tanulóknál az iskola neve és címe: -----

A beküldött pályamunka címe: Ragadvány - melléknevek - Kisbajomban.

A gyűjtés helye / helység, megye /, ideje és egyéb körülményei:
Kisbajom, Somogy megye. Kisbajom községben voltam tanító 1936-1950 között, amikor is megismertem az egész falu lakosságát. Majd utána Kutason voltam -szomszéd faluban - 1950-1977 között az általános iskola igazgatója és gyakorta voltam Kisbajomban. Legutoljára a múlt nyáron voltam, továbbá Kisbaomból Pécsre származottakkal többször beszélgettem.

A pályamunkában felhasznált irodalmi forrásmunkák: / emennyiben a pályamunkában nincsenek felhasználva. / Nem használtam.

Az adatközlők / akiktől az anyagot gyűjtötte/ személyi adatai/ név, életkor, foglalkozás, lakhely / amennyiben a pályamunkában nincsenek feljegyezve: Kuti Sándor ny.tanácselők, 67 éves, Kisbajom, Csintár Gábor tsz.tag.60 éves, Vajda Tibor 62.éves, nybbányász Pécs, 39-es dandár u, Laki Józsefné htb. 57 éves Pécs, Ybl Miklós u.
Részt vett-e a pályamunka valamilyen más / járási, tudományos, diákköri, diáknapi, iskolai, stb./ pályázaton ? Ha igen, milyen eredménnyel ?

Pályázaton nem vett részt.

A pályázó további tervei : Vizimalmok a Rinyaágakon c. dolgozat elkészítése.

Milyen központilag szervezett kérdőíves adatgyűjtésen vett részt a folyó évben ?

Nem vett részt.

Kelt Pécs, 1987 augusztus 27.

Kiss József
Aláírás: Kiss József
Pontos cím: 7633 Pécs
Szamuely Tibor u. 1/B.I.6.

R a g a d v á n y - m e l l é k - n e v e k

K i s b a j o m b a n

Összegyűjtötte és feldolgozta:

Tibor Kiss

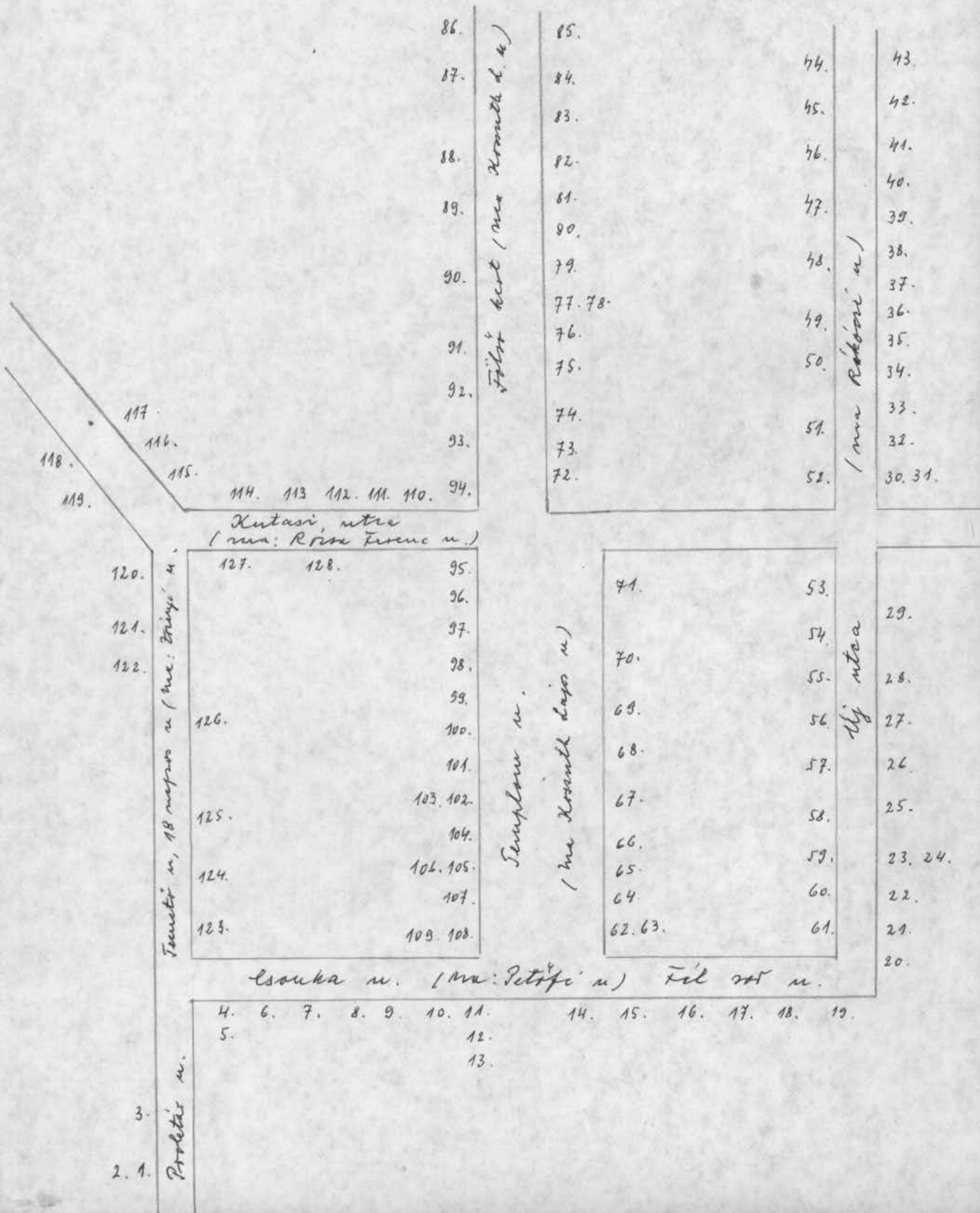
K i s s J ó z s e f
ny.ált.isk.igazgató.

P é c s

Szamuely Tibor u. 1/B. I.6.

7 6 3 3

Kisbajom váslatos térképe

Ragadvány - melléknevek - Kisbajomban

1936 októberében - az akkori református felekezeti elemi népiskolához - választás útján kerültem a Somogy megyei Kisbajom községbe. Amikor ismerkedtem a gyermekekkel, gyakorta hallottam, hogy nem úgy szólitják egymást, ahogyan a naplóba beírva láttam. Aztán arra is felfigyeltem, hogy egyes családokat is másképpen neveznek, mint ahogyan hivatalosan használják. Nagy furcsaságot azért nem találtam benne, hiszen ahol születtem és 21 éves koromig éltem, ott is volt egyes családoknak mellék - ragadvány - nevük. Az én családomat is, mivel több Kiss nevű is volt a faluban, minket Tolnaiéknak neveztek, mert valamelyik ősöm Tolna megyéből származott.

Tizennégy évig voltam Kisbajomban tanító, majd az iskolák államosítása után a szomszédos Kutas községbe helyeztek át és ott voltam 21 éven át az általános iskola igazgatója. Kisbajommal azután is tartottam a kapcsolatot, hiszen gyakorta átjártam az ismerősök - höz. Ezenkívül, mivel a kutasi általános iskola körzeti volt, a kisbajomi pedig tagiskolája, így gyakorta a kisbajomi iskolát is meg kellett hivatalos ügyben látogatnom.

Kisbajomban ismertem minden családot, minden személyt. Onnan vonultam be katonának, kisbajomi fiatalemberekkel együtt katonás - kođata, velük voltam a fronton, majd hadifőgságból való hazatértem után közösen kezdtük meg a rombadőlt falu újjáépítését, sirattuk el a háboruban elesetteket, eltűnteket, a háboru áldozatait.

Kisbajomban eltöltött 14 esztendő alatt nemcsak ragadvány - mellék, csuf - neveiket ismertem meg, hanem szokásaikat, életmód - jukat is. Hogy Kisbajomból véglegesen elkerültem, annak már 47 esz -

tendeje. De még most is magam előtt látom - néha álmomban is - a régi, azóta sok telken lebontott, újjáépített házakat, amilyenek a második világháboru előtt voltak. Szinte magam előtt látom a sok zsuppos házat, egyes házak előtt a kispadokat, ahol vasárnap, vagy ünnepnap délutánonként, néha hétköznapi estefelé kiültek a szomszédokkal, ismerősökkel beszélgetni. Nemegyszer magam is szívesen ültem le közéjük és közösen vetettük, hánytuk meg a változó világ sorát. E beszélgetések alkalmával hallottam egyik - másik ragadványnevet először és azt, hogy honnan származott. Ilyen beszélgetések alkalmával került szóba, hogy Kovács Józsefnét miért nevezik Főző Böskének, az idősebb Csitár Mihályt grófnak, Kajkos Ferencet kecskésnek, Zsobrák Józsefet olajosnak. De azt is e beszélgetések alkalmával hallottam, hogy dáni Szentesi Józseféknél az öreg néni csak gigei ángyom volt, Máté Józsefné a csökli / csökölyi / Kata, Horváth József a naca Jóska, Hampó Ferencné a Kölcsei Rózsi és így tovább. A ragadványnevek nélkül hogyan is lehetett volna eligazodni a sok Patak, Kovács, Kajkos, Horváth, Nagy vezetéknevű családok között. Ha valakit kérdezett egy faluba vetődő idegen, mindjárt azt kérdezték, hogy melyik? Aztán nagy nehezen kisütötték, hogy kiről is lehet szó.

Kisbajom a felszabadulás előtt eléggé elzárt község volt Kutas, Csököly, Szabás és Nagykorpád között, melyet szinte erdő vett körül. Kőves útja nem volt, csak poros, homokos, sáros kocsi vagy gyaloguton lehetett járni az egyes községek között. Télen nagyon nehéz volt a közlekedés még a kutasi vasuti megállóhoz is. Jegyzőség Kutason volt, de ott volt a körorvos, a patika, az állatorvos, a csendőrség, a Hitelszövetkezet. A faluban volt Hangya szövetkezet, meg a harmincas években alakult tejszövetkezet. Volt egytanerős református felekezeti iskolája, mindenkor református lelkésze. Más értelmiségi nem volt a faluban. Még a jó módúak sem ta-

nittatták gyermekeiket. Igen erős volt az egykézés. Azt tartották, hogy öt-hat éven belül új házásoknál gyermek nem születhet, így aztán nagyon sok fiatal menyecske korán a temetőbe került az elsziporodott tiltott műtétek következtében. Ezért már az első világháboru előtt - hamarosan a századforduló után - még a Csurgón tartott református egyházmegyei közgyűlés is foglalkozott Kisbajom református vallásu lakosságának rohamos fogyásával és felhívta az állami hatóságot, hogy jobban ügyeljenek a falu bábájának tevékenységére. Azonban ennek a felhívásnak nem volt eredménye, mert a lakosság továbbra is erősen fogyott. Főleg az első és a második világháboru között, mert az első háboruban sokan elestek, eltűntek az egykák közül. Nagyon jól emlékszem a Templom utcában lakó és már csak egyedül élő, háza előtt a kispadon üldögélő György János bácsira, aki még 1937-ben is várta haza Szerbiában eltűnt - elesett - egyedüli fiát. Nem hitt még a hivatalos értesítésnek sem, melyben értesítették, hogy fia még 1915-ben a harctéren elesett.

De ez volt a helyzet a második világháboru után is, amikor ismét sok fiatal esett el vagy tűnt el a háboru következtében.

A falu lakossága eléggé differenciálódott vagyoni szempontból is. Ebbe az is közrejátszott, hogy nagyon erősen domináltak a vallási szempontok. Elvértve fordult elő, hogy református vallásu leány római katolikus vallásu leányt vett feleségül, főleg ha az szegényebb volt. Ilyenkor reverzálist kellett adni. Ezt a pap megkövetelte, nemegyszer erős pressziót is gyakorolva rá, mondván, hogy kitagadja az egyházból, ha leendő felesége még az esküvő előtt nem tér át.

Annak idején hallottam az öreg Szentesi Árontól azt a kifejezést, hogy "zsákele fótele." Amikor nem értettem, hogy ez mit jelent, megmagyarázta, hogy minden zsáknak meg kell találni a maga foltját. Azaz a gazdagabb csak vagyoniilag is módosabbal köthet

názasságot, mert csak ezen az uton gyarapodhat a vagyon. Ugyanis el-
adó föld elvétele akaszt. Ha volt is, csak akkor, ha valaki valami-
lyen okból tönkrement - betegség, auósság - és akkor igyekeztek a
módosabbak a földet minél előbb egymástól, illetve egymás elől meg-
vásárolni.

Az el nem maradhatott, hogy a jobb módúak - elsősorban a refor-
mátusok - a papot, meg a tanítót meg ne hívták volna lakodalomba.
Erre illett elmenni, mert a távolmaradás nagy sértés és szégyen
lett volna a családra. Ha a pap meg a tanító nem jelent volna meg
a lakodalmi vacsorán, másnap már fél falu arról beszélt volna. Még
az is szokásban volt - megtiszteltetésként jelentett -, hogy a va-
csora megkezdése előtt legalább jó fél órával valamelyik közeli ro-
kon - férfi - ment el a p^{er}ért és a tanítóért és kísérte őket a la-
kodalmas házhoz, ahol a házigazda és annak felesége, meg a fehér-
kötényes gazdasszonyok várták már a " kedves " vendégeket és ab-
ban a szobában, ahol a menyasszony és a vőlegény ült, őket is a fő-
helyre ültették. Nekik dupla tányért adtak és mellé szalvétát tet-
tek. Ugy emlegették, hogy ez " dukál " az uraknak, a többinek jó
egy tányér is.

Ilyenkor sok mindenről elbeszélgettek a vendégekkel. Éjfél
előtt - még a menyasszonytáncot sem várták meg - a papnak, meg a ta-
nitónek illő volt hazamenni. Mert akkor már jobban fogyott a bor,
aztán olyan nóták, tréfák, játékok is előtérbe kerültek, és ezeket
jobb volt a papnak és a tanitónak nem látni és hallani.

Egy-egy lakodalomba - rokonokat, komákat, ismerősöket - meg-
hiva 150-200-an is voltak. A vagyoni helyzettől függött, hogy a
lakodalom 2 vagy 3 napig is eltartott. Egy-egy lakodalom után le-
hetett hallani, hogy a lakodalom alkalmával ez meg ez " összesze-
relmeskedtek." Az még nem volt baj, ha lányról vagy legényről volt
szó. Ott esetleg lakodalom lett utána. De nemegyszer az is előfor-

dult, hogy fiatal menyecske, vagy fiatalember, legény tűnt el egy-egy időre. Az idősebb asszonyok ezt nem vették rossz néven. Legfeljebb suttogva beszéltek róla és ha valamelyik idősebb ezt szóvá tette, hamar megkapta: " Te csak ne beszélj, mert te sem voltál külbömb fiatalabb korodban ! "

Ez valóban így lehetett, mert elég sok fiatalasszonyról beszéltek, hogy nem éppen erkölcsösen élte napjait. Idősebbek úgy emlegették, hogy sok " hadiasszony elkurvántotta magát " az első világháború ideje alatt. De ez nem volt különben a második világháború idején sem. Nagyon sokan nem tartották meg a házastársi hűséget a két háború között sem. Gyakorta beszéltek, hogy kik a kikapós menyecskék. A legények meg a fiatalemberek azt tartották, hogy ha nem volna " lik, nem tudna az egér hová bujni. "

A község északi részén volt egy ut, Puskás köznek nevezték és az ut mellett elég sűrű akácos volt. Ezt úgy is nevezték, hogy Jókurafi utja. Ide ugyanis jól el lehetett bujni, akik egymással találkozni akartak. Ugy emlegették, hogy elég sokan látogatták ezt az akácost, mert jó " bujóhel " volt. Különben ez a Somogy megye földrajzi nevei c. könyvben is Kisbajom község földrajzi nevei -nél megtalálható. / L. 688. oldal alján. /

Ha valamelyik menyecske állapotos lett és amikor a gyermek megszületett és nem hasonlított az apjára, hamar azzal a tréfás mondással intézték el: " Nem az a fontos, hogy hol görög be a göb, csak otthon malacozzék. " Ez jellemző volt sokak gondolkodására és ahogyan ma mondanák, szexszuális gondolkodásukkal kapcsolatos magatartásukra is.

A szülők, illetve a rokonság már a gyermekeket kiskorukban úgy nevelték, hogy kit kell majd feleségül venni, vagy kihez kell majd férjhez menni. Ha csak egy mód volt rá, ezeket hangoztatták is a gyermekek előtt. Ezenkívül - amikor már nagyobbak voltak a

gyermek - arra törekedtek, hogy a fiatalok kettesben is együtt maradjanak. Ahogyan emlegették, nem baj az, ha összeszerelmeskednek, legalább megismerik egymást. Azonban a nagyobb lányokat arra kellő időben kioktatták, vigyázzanak, nehogy állapotosak legyenek. Ha ez mégis előfordult, akkor igen gyorsan eljegyzést csináltak, amit követett a lakodalom. Aztán ha még lehetett rajta segíteni, akkor "e csingótták a gyereket", vagy ha már nem lehetett, akkor azt mondták, hogy idétlenül, azaz idő előtt született. Kisbajomban az "idétlen" szót korainak, idő előttinek értelmezték. Ezen aztán, ha már így történt, nem ütköztek meg, szinte természetesnek tartották, hiszen így szokták meg, ezt látták, hallották szüleiktől, nagyszüleiktől.

Arra azért ügyeltek, hogy közeli rokonok között ne legyen házasság, de mostohatestvérek között előfordult. Főleg akkor, ha szinte mindenki tudta -, hogy a vérszerinti apa nem az, aki az anyakönyvbe be van jegyezve.

A továbbiakban igyekszem a ragadványnevi családoknál utalni nemcsak a rokonságokra, hanem arra is, hogy mi motiválta őket arra, hogy egyes családok gyermekei házasságot kössenek. Ez abban is megmutatkozott, még arra is ügyeltek, hogy a házasságba került fők is egymás mellé kerüljenek. Ha másként nem ment, akkor még cseréltek is egymással. Még arra is vigyáztak, hogyha leányt falubeli legény vett feleségül és távolabb laktak egymástól, akkor a szülők igyekeztek házukat eladni és abban az utcában másikat venni, vagy építeni, ahová a lányuk férjhez ment, hogy közelebb legyenek egymáshoz. Mert azt tartották, jó dolog, ha csak egy percre is haza lehet szaladni.

Gyakoribb volt a helyből való párválasztás, mint máshonnan való nősülés, vagy jobbmódu lánynak vidékre való "kiadása". "Távolabbról inkább hoztak lányt a faluba, mint legény - főleg ha

jobbmodu volt - ment volna másik faluba vőnek. Így aztán a köze -
lebbi községekből kerültek fiatal menyecskék a faluba. Ilyen volt
Csököly, Szabás, Nagykorpád, kissé távolabbról Beleg, Gige vagy ép-
pen Bolhás. Így aztán lett ragadványnévként gigei ángyom, bóhási
/ bolhási / néném, csökli / csökölyi / Kata, bajmi /nagybajomi /
körösztyanyám. Ha valaki valamilyen oknál fogva még távolabbról ke-
rült ~~valaki~~ a faluba, minden esetben azt a ragadványnevet vette fel,
honnan a faluba került. Így lett Bodrogi Sándor felesége csak a
szomajomi / kaposfői / Zsófi, Barta Kis József felesége olajhegyi
Margit, Szabó József felesége belöki / belegi / Juci.

Ahogyannak idején érdeklődtem és legutóbb a felsorolt a -
datközlőkkel is beszélgettem, elmondták, hogy vannak nagyon régi,
mult századbéli ragadványnevek, de később keletkezettek is. Így e-
gészen újak, melyek alig 30-40 évesek és olyanok is, melyek a má -
sodik világháboru után keletkeztek.

A ragadványnevek adódtak foglalkozásból, természetből, alkat -
ból, magatartásból, beszédmódból. De sokan örökölték szülőktől,
nagyszülőktől - apai vagy anyai ágon -, vagyoni helyzetből.

Voltak olyanok, akik haragudtak, ha ragadványnevükön emleget-
ték őket, míg mások saját magukat is így emlegették és nem talál-
tak benne kivetnivalót.

Arra azért igyekeztek ügyelni, hogyha valaki haragudott ra -
gadványnevéért, ha hallotta, ne úgy szólítsák, mert ebből kifolyó-
lag előfordultak veszekedések, de még verekedések is. Főleg akkor,
ha az illető a ragadványnevet csufolódásnak vélte vagy érezte.

Ahogyannak idején a lelkeszi hivatalban a régi születési
és halotti egyházi anyakönyveket nézegettem, a vezeték név mellé
a pap bejegyezte a ragadványnevet is. De hasonlót találtam régebbi
iskolai anyakönyvekben és felvételi naplókban is.

Ezek után a melléklet szerinti sorrendben / Kisbajom térkép -
vázlata / nevezem meg az egyes családok ragadvány - mellék - neve-
it.

1. Horváth János. / Pálinkásék. / A pálinkafőző mellett laktak és egyidőben az idős Horváth János volt a pálinkafőző. A gyermekeiket is pálinkáséknak nevezték, de még a menyüket is, aki Csökölyből került a családba. Mások szerint azért lettek pálinkásék, mert fiuk, a Jancsi, nagyon szerette a pálinkát és gyakorlta be volt rugva.
2. Horváth Sándor / erdős /. Horváth János kisebb fia volt, aki uradalmi erdősként szolgált a Festetics birtokon.
3. Kovács József / kálistai gróf. / Bérbe vette a községtől északra lévő Kálista pusztát a kutasi Boronkay uraságtól. Itt korábban tinókat tartott, illetve neveltetett. Egy lovas bricskáján naponta kiment az állatokat megnézni bricsesz nadrágban, fényes sárga csizmában, fején sörtés zöld kalapban, hogy megnézze az állatokat. Felesége korán meghalt. Ezután elzüllött és egy cigány menyecskével állt össze, amiért nagyon elítélte a falu.
4. Máté József / rigó /. Erősen barna ember volt a nagyapjuk. Olyan, mint a fekete rigó madár. Innen maradt a családon a rigó név.
5. Máté József ifj. felesége Csökölyből került Kisbajomba. Így csak Csökli Katának nevezte a faluban mindenki.
6. Nemes János / csonka /. Jó módu ember volt. Az első világháború idején jobb karján megsebesült, amiért amputálni kellett, tehát félkezű, azaz csonka lett. A családot csonkáék^anak nevezték.
7. Vajda József / kis /. Alacsony, nagyon jó munkás ember volt^a fél sorban. Gyermeük nem volt, emellett nagyon sokat dolgoztak. Feleségét is úgy nevezték, hogy Kis Vajda Örzse néni. Alacsony - sága miatt kapta e ragadványnevet.

8. Szalai Ferenc / postás. / Évtizedekig naponta gyalog ment át a szomszédos Kutasra, ahol volt a postahivatal. Vitte, hozta a leveleket, pénze^altalványokat, csomagokat, amikor Kisbajom-ban még postaügynökség sem volt. Nagyon lelkiismeretes, pontos és becsületes ember volt. Ha valakinek szüksége volt rá, akkor a kutasi patikából még az orvosságot is elhozta megbizóinak.
9. Vajda János / dombi szőléd /. Csökölyből nősült Kisbajomba Szélid József nevű családhoz. E családnak kisebb dombon volt a házuk. Így felvette a szőléd és dombi ragadványnevet. Leányuk helybe ment férjhez Ptak Ferenc geci-hez, de továbbra is csak a Szőléd Margit nevet viselte.
10. Szentesi József / Áron Jóska /. Ősi család Kisbajomban. Valamelyi ősiük e faluban volt ref.lelkész.Nagybátyját Szentesi Áronnak nevezték. Egy házban laktak és nevezettét csak Áron Jóskának nevezték. A II.világháboru idején ujjai a lábán megfagytak, így sokat betegeskedett.
11. Bodrogi János / szódás /. Az öreg Bodrogi János szódavizet készített, majd egy lovas kocsijával hordta a helyi kocsmákba és a környékbe. Egyidőben málnából ugynevezett "chrakedlit" is készített, amit főleg a gyermekek vásároltak náluk.
12. Bodrogi Sándor / bótos, egy kalapos /. Bodrogi János fia volt és kis vegyeskereskedésük. Mindig egy kalapban járt, mely eléggé "zsiros" volt. Innen a név.
13. Bodrogi Jánosné / bába /. A szódás Bodrogi János felesége volt és szülésznőként dolgozott. Ugy emlegették, hogy igen jó "bábaasszony" volt.
14. özv. Bojtor Ferencné / Bótor Kata /. Férje korán meghalt és gyermek nélkül egyedül élt. Késő öregségére Bodrogi Sándorék

tartották el és rájuk iratta kis házát. Ezt azután is úgy neveztek, hogy a " Bótor Kata féle ház. "

15. Tóth Ferenc / vörös /. Piros képü - vöröses arcu - volt az apja, így ragadt rájuk a név. Még az unokáját is így nevezték.
16. Tóth Ferenc / szivási /. Apja Szilvásszentmártonból nősült Kisbajomba. Így a család felvette a " szivási " ragadványnevet. Leányuk is csak Szivási Juliska volt.
17. Kajkos Ferenc / kehös /. Eléggé beteges ember volt, állandóan köhögött és krákogott, ezenkívül pipázott. Lánya a kehös Kajkos Kati volt.
18. Balogh Ferenc / csurgó /. Anyja Csurgóról került Kisbajomba. Egy leányuk volt, aki Horgas Józsefhez ment férjhez, aki a II.világháboruban eltűnt. Így őt nevezték Csurgó Marinak, de Horgas Marinak is volt férje után.
19. Herczeg Lajos / kúmiyes, muzsikás /. Tanult szakmája kőműves volt, azonban nem szeretett dolgozni. Megtanult hegedülni és a faluban volt egy kis paraszzenekar, ahol muzsikált. Elég gyengén. Ugy emlegették, hogy a zenekar primása, a csökölyi Tityó nevű cigány azt mondta egy alkalommal neki: " Te Lajos, amikor én csárdást muzsikálok, te a valcerben kotonyozol ? " Köszönteni szokott névnapokkor és ilyenkor gyakorta berugott.
20. Molnár József / füles, méhészt / . Magas, de különben eléggé nehéz természetű ember volt. Nagy, elálló fülei voltak. Szeretett méhészkedni. Nehéz természete miatt több felesége is volt, kiktől elvált. Legtöbbször - gyermeke nem volt - egyedül élt.
21. Kovács Mihály, Kovács Gábor / malmos /. Nagyon ügyes ember

volt. Fiának Vésén malmot is vásárolt. Már a két háboru között Balatonmárián nyaralójuk volt. Később teljesen elszegényedtek és tönkrementek.

22. Zsebi Sándor / masinás /. A községben egyik legjobb módu ember volt. Sógorával közösen - Tóth Ferenc Simon - cséplőgépük is volt és nyaranta azzal csépeltek. Megvették a mellettük lévő lakóházat, ahol állandóan konvenciós cselédet tartottak. Egy leányuk volt, akihez szegényebb vőt hoztak. Leányukat Zsebi Kátának nevezték.
23. Tóth József / szőke /. Jómódu, amolyan előkelősködő ember volt. Az Új utcában neki volt a legnagyobb és legszebb lakóháza. Szőke ember volt. Innen a neve. Felesége korán meghalt, ekkor magához vette szolgálónak Horváth Juliánnát, akitől gyermeke született, kit azután feleségül vett. Ő volt az, aki mint uradalmi cselédlány, nagyon sok mesét tudott. Őt fedezte fel Dobos Ilona néprajzos és az általa elmondott meséket felgyűjtötte, majd kiadta. Így lett Tóth Józsefné a népművészet mestere, aki később fiához, Dunaujvárosba, illetve Dunapentelére költözött. Ugy emlegették, hogy a mesélő Szőke Julcsa.
24. Lásd az előbbieken.
25. Máté Sándor / kecskés /. Szegény ember volt. Nem tellett családjának arra, hogy tehenet vegyenek, hanem kecskéket tartottak. Innen a ragadványnév.
26. Csoboz Imre / suszter /. Több gyermekük volt. Amolyan gyenge minőségű munkát végzett, így leginkább csak foltozásokat, esetleg sarkalásokat, vagy féltalpalásokat végzett. Téén az erdőre járt irtani, nyáron pedig részes aratást vállalt, míg családja harmadosz kukoricát, burgonyát vállalt. Elégé nehéz körülmények között élt ez a család.

27. Tóth Sándor / mikó, bolondos /. Szegény fiatalember epilepsziás volt, így gyakorta összeesett. Ezt sokan nem tudták, ezért nevezték bolondosnak. A Tóth-ok közül elég soknak volt mikó ragadványneve.
28. Tóth József / mikó / Nagyanyja volt Mikó nevezetű lány. Innen a ragadványnév. Amikor meghalt, a feleségét is mikó Rozi néni-nek ismerték és nevezték.
29. Zsobrák József / olajos, nagyfejű. / Eléggé testes, nagyfejű ember volt. Valamikor olajütőjük is volt. Fia a falu egyik leggazdagabb leányát, Potó Erzsébetet vette feleségül. Ő csak Botó Bözsi volt továbbra is. A fiataloknak gyermekük nem született, azonban férje a II.világháború ideje alatt eltűnt. A fiatalasszony nagyon hosszú ideig meggondozta, megápolta anyósát és apósát, ezért nagyon becsülték és tisztelték. Később azonban férjhez ment egy szegényebb család gyermekéhez, Menyhért Józsefhez, aki rk.vallású volt.
30. Harangozó Ferencné / Kácssándor Juli /. Lánykori neve Kovács Juliánna volt, azonban elvált és ekkor ment férjhez Harangozó Ferenchez. Gyermekük nem volt. Ők maradtak egyedül ki a termelősövetkezetből és egyedül, elég sok kinlódással tengetik életüket. Kovács nevet megrövidítették " kács " - ra. Ilyen több is előfordul a faluban.
31. Kovács Sándorné / Busa Juli /. Harangozó Ferencné édesanyja. Nevezett Nagybajomból került Kisbajomba férjhez az ott élő Ács Busa nevű családból. Ragadványnevét megtartotta.
32. róth József / krumplis, masinás. / Burgonyával és terménynyel kereskedett a két háború között. De volt egy kisebb / 800-as / cséplőgép garnitúrája is.
33. Kovács Zsigmondné / Zsiga Bözse néni /. Férje után a faluban csak ezen a néven ismerték.

34. Kovács János / kúmijes. / Apja volt kőműves. Fia amolyan politizáló ember volt. A két világháború között a Független Kisgazdapárt helyi vezetője. A felszabadulás után egyik tsz elnöke lett, majd a tsz-ek összevonása után Dunaujvárosba költözött és ott dolgozott. Néhány éve ott is halt meg.
35. Nagy István / kúmijes. / Nem sok munkája volt, így télen az erdőre irtani ~~át~~, nyaranta pedig részes aratást vállalt. Három leány gyermekük volt.
36. Csokonai Jánosné / Fűles Kati /. Férje valamikor uradalmi cse volt és az ügynvezett 18 napos - Temető - utcában laktak. Mint szorgalmas emberek, az Új utcában vettek lakást. Fiuk, Csokonai János nagyon jó tanuló volt, majd Kehidán gazdasági iskolát végzett. Később ^Yérettségizett és levelezőn elvégezte az egyetemet. Csokonai Jánosné unokája, Csokonai Attila egyetemet végzett és költő lett. Tudomásom szerint a Móra Ifjúsági Könyvkiadóhál dolgozik.
37. Miklós József / sánta /. Egyik lábára gyermekkorától kezdve sántított. Innen a ragadványnev.
38. Horváth Sándor / anker /. Eléggé dologtalan ember volt. Egyes lovával fuvarozgatott és ha egy kis pénzt keresett, hamar elköltötte. Ragadványnevét onnan kapta, hogy az ANKER biztosító társaságnak volt helyi ügynöke, nem sok eredménnyel. Később éjjeli őr lett és valamiért egyik éjjel agyonütötte éjjeliőrtárast. Súlyos fegyházbüntetést kapott és a fegyházban halt meg.
39. Róth József / belga / A két háború között belga méneket vásárolt és azokkal fedeztetett. A nagy gazdasági válság ideje alatt nagyon eladósodott és igen nehezen állt talpra. Felcsúszását is belga katinak, leányát pedig belga Jolánnak nevezték.

40. Miklós Juliska / szopi / Onnan kapta a ragadvány - csufnevét -, hogy még iskolás korában is állandóan szopta az ujját. Néha még nagyobb korában is szájába vette.
41. Horváth József / Naca Jóska /. Édesanyját Naca néni-nek nevezték, róla kapta a nevét. Különben nővére a már korábban említett Tóth Józsefné - Szőke Julcsa néni -, aki a népművészet mestere lett. Horváth József is nagyon sok mesét tudott, vele is találkozott Dobos Ilona. Tudtommal fiuknál, Dunaujvárosban élnek.
42. Horváth Imre / bikás /. Apja apaállat - bikák gondozója - volt. Nevezett a Horthy rendszer ideje alatt egy ideig továbbszolgáló katona is volt.
43. Nagy István / birkás /. Nevezett Nagykorpádon az uradalomban volt juhász. Itt vásároltak egy kis házat. Egyik leányuk helyben Vogronics Józsefhez ment férjhez, de továbbra is birkás Juli néven ismerték és emlegették.
44. Kovács Józsefné / Főző Böske /. Nem volt olyan esztendő, hogy több peres ügye ne lett volna, főleg becsületsértési ügyekben. Mindenben beleavatkozott, ezért gyakorta beperelték. Ahogyan emlegették, minden valótlan-ságot „kifőzött”, állandóan pletykálkodott. Ezért kapta ragadványnevét.
45. Szilvási Mihály / színész /. Csak Szilvási Miskának nevezték. A színész nevet onnan kapta, hogy sokszor tanított a fiataloknak szindarabot. Azt is emlegetik, hogy sok szilvájuk volt és ebből pálinkát - szivapálinkát - főztek.
46. Kovács János / KácsánörJancsi /. Apját Sándornak nevezték. Kovácsból lett a Kács Sándor, fia így kapta a nevet. A II. világháború idején, a Doni visszavonuláskor mindkét lába megfagyott és amputálták, műlábbal járt.

47. Vida Jánosné / Birkás Bözse néni /. Gyermekük nem volt . Férje testvére és annak felesége korán meghalt, így testvére gyermekét, Vida Lajost ők nevelték fel. Mivel Vida Lajosnak szülei után volt öröksége, ezt eladták és Vida Lajost taníttatták, aki orvos lett. Rövid ideig Kisbajomban is rendelt, majd Kutason épített házat, amit még ma is Vida háznak neveznek. Valamikor férje birkákat tartott, így lett birkás Bözse néni.
48. Körös János / dora. / Anyja Dora nevezetű nagykorpádi lány volt, így lett ő csak Dora Jancsi. Gyermekük nem volt. Szeretett inni. Róla mesélték, hogy az orvos megtiltotta neki, hogy nem fogyaszthat se sört, se bort, se pálinkát. Amikor legközelebb az orvossal találkozott és akkor is be volt rugva, az orvos azt mondta neki: nem megmondtam, hogy bort, sört, pálinkát nem fogyaszthat. Erre - állítólag - ártatlanul azt mondta, hogy egyiket sem ivott. Hát akkor mit, hogy részeg? Azt felelte, hogy rumot.
49. Tóth Sándor / burbus /. Alacsony ember volt, így Kis Tóth Sándornak is nevezték. Burbucnak azért, mert amolyan burbucos, azaz kissé " bókányos " ember volt. A családot is burbucéknak nevezték.
50. Horváth József/olajos, vak /. Szüleinek olajútójuk volt. Ő az I. világháború idején elveszítette mindkét szeme világát. Ezért vaknak is nevezték.
51. Varga Sándor / défoszos / Uradalmi cseléd volt és a háború után vették a faluban a házukat. Egyideig DÉFOSZ elnök volt, később egyik tsz elnöke, majd a tsz-ek egyesítése után fiához Dunaujvárosba költözött.
52. Vincze Vince / kétszer vince /. Mivel a vezeték és a keresztnév azonos volt, azért nevezték kétszer vincééknek. Nagyon jómó-

duak, de gyermektelenek voltak, ezért egy miki származású családot, Pál Józsefet magához vették, vagyonukat eltartási szerződéssel rájuk iratták. Pál József felvette hivatalosan is a Vince nevet és lett a családból Vince Pál József. A felszabadulás után "kulákoknak" nyilvánították őket és teljesen tönkre mentek.

53. Kovács Imre / kisgergő. / Testvére volt Kovács Lajos gergőnek, de fiatalabb és sokkal alacsonyabb. Így lett kisgerő Imre.
54. Kovács Lajos / gergő /. Nevezett nagyapjának Gergely volt a keresztneve, ahogyan a faluban nevezték, Gergő. Így lettek az utódok gergők.
55. Kovács József / kácsgeci / Őseik eredetileg Géci vezetéket viselték. Idővel az "é" "e" - re változott, így lett a géciből geci, a Kovácsból pedig a már emlegetett "kács".
56. Illés Ferenc / kis /. Csökölyből származott és alacsony természetű ember volt. Innen a kis melléknév. Érdekességként meg kell említeni, hogy felesége pedig - elvált asszonyként vette el - legalább másfél fejjel magasabb volt. Emiatt - neméppen szalonképesen -, hogy hogyan éri fel, sokat heccelődtek vele. A válasza - nem haragudott érte - az volt, hogy van kis szé/kab.
57. Patak József / vadász, bíró /. Jómódu és nagyon értelmes ember volt. Sokáig helyettes bíró, majd éveken át községi bíró volt. Ezenkívül nagy vadász. Lakásának falain sok őz, szarvas és däm vad trófeát tartott. Gondosan rendben tartotta kis szőlejét és kis présházára rá volt írva : Patak kistanyája. / A környékbeli értelmiségiekkel jó kapcsolatot tartott és elég gyakori volt nála a jó vadpörkölt és az elmaradhatatlan pinceszerezés.

58. Hampó Ferencné / Kölcsesi Rózsi /. Hampó Ferenc felesége volt, de ezen a néven nem emlegették. Férje halála után - itt sem volt gyermekük -, Harangozó Imre felesége lett, de vagyoni villongások miatt törvényesen elváltak, aztán élettársként még évekig együtt éltek.
59. Vajda János / tejes /. Csermajorban végzett tejipari szakiskolát, majd nagyon hosszú ideig a két háború között Dombóváron az ottani tejüzemben volt "vajmester." Fogalkozása után nevezték "vajas" - nak is. Csak nyugdíjba jött vissza falujába az ősi családi házba.
60. Harangozó Imréné / Somogyi Böske /. Amikor férje meghalt, Harangozó Imre felesége lett. Hamarosan meghalt. Egy fia volt, akit Harangozó Imre nevére vett, így a fiát is a továbbiakban Harangozó Jóskának nevezték, ki mészáros és hentes szakmát tanult. A két háború között ez utóbbi a községi kocsmát és mészárszéket bérelte. Így ő mészáros Jóska is volt.
61. Harangozó Imre / csöndér /. Míg testvérei nagyon sokat dolgoztak, ő inkább "mestörködött", igyekezett munka nélkül élni. Fiatal korában próbacsöndőr volt, azonban "linksége" miatt elég hamar leszerelték. Többször nősült mégpedig azzal a céllal, hogy az ott lévő értékeket megszerezze. Ez néha sikerült is neki. Néhány éve Pécsen halt meg.
62. Szentesi József / dáni /. Nagyapját Dánielnek nevezték. Innen maradt rájuk a Dáni ragadványnév.
63. Gigei ángyom. Szentesi József dáni anyósa volt. Gigéből származott, innen a ragadványneve. Adatközlőim már nem tudták megmondani, hogy mi volt a vezeték és keresztnéve.
64. Tóth János / Vince Jankó bácsi. / Apósa Vince János volt. Ő Bolhásról került e családba vőnek. Apósa után kapta a ragadványnevet.

65. Patak Ferenc / zsebi /. Mivel több Patak nevű is volt a faluban, a Zsebi nevűek Csökölyből kerültek Kisbajomba. Megkülönböztetőül így nevezték őket. Leányuk is csak Zsebi Lidi volt.
66. Patak József / zsebi /. Apja Patak Ferenc zsebi testvére volt. Nevezettnek több gyermekük született, így azokat is csak zsebi gyerekeknek nevezték.
67. Kis Istvánné / Izsácki Bözsi /. A család az alföldről, Páhi - Kaskantyuról került a községbe földbérlőként. Mivel több I - zsácki nevű is jött 1930 körül Kisbajomba, így megkülönböztetésül többeket Izsáckiaknak neveztek. Így volt Kovács János / kúmiyes / felesége is Izsácki Mariska.
68. Balogh József / vasutas, kalauz /. Fiatal korában a MÁV alkalmazásába lépett és végül főkalauz lett. Gyermekait már tanította. Egyik fia - József ugyancsak vasutas lett - mozdonyvezető és a háború alatt az általa vezetett vonat géppuska tüzet kapott, mikor is őt egy lövedék eltalálta és meghalt.
69. Kajkos Ferenc / olajos /. Egyik legjobb módu, egyben eléggé fukar ember volt. Valamikor olajütőjük is volt. Fukarságára jellemző volt, hogy bíró korában, szívesen vendégelte meg a járás vezetőt, de mindenkor a község "kontójára." Ugy emlegették, hogy bírja az "ötvenhat egész hele." Ugyanis annyi földje volt a falunak, míg magának négy egész / hele / .
70. Molnár Ignác / Náci bácsi /. Postai hivatalnok volt. Amikor felesége Kaposváron meghalt, Kisbajomban egy nagyon jómódu özvegyasszonyt vett feleségül. Gyermekük nem volt. Mindig nagyon elegánsan járt és választékosan beszélt. Igen barátságos embernek ismerte mindenki. Gyakorta hívott vendégeket és nagy vacsorákat rendezett feleségével együtt.
71. Vince Pál József / Vince Pálék. / Már említettem korábban,

hogy Vince Vince fogadta e családot örökbe. A felszabadulás után teljesen elszegényedtek.

72. Molnár Antal / kovács /. Apja is kovács volt. Éveken át közsé-
kovács volt és ott szolgálati lakásban lakott. Gyakorta behiv-
ták katonának és ott " patkoló kovács ", ahogyan nevezték an-
nak idején " kurschmidt " volt. Néhányan így is nevezték, hogy
elviszik lovukat a „kurschmidhez.” Jó munkát végzett.
73. Németh István / gazda /. Uradalmi gazda volt. A felszabadulás
után ő volt a Parasztpárt községi vezetője, egyben a földosztó
bizottság elnökeként tevékenykedett, majd egyik tsz elnöke lett.
A tsz-ek egyesítése után leányához és vejéhez Dunaujvárosba
költözött és ott a vasműben volt portás.
74. Somogyi Sándor / Selöm Sándor /. Anyját nevezték Selyem Zsófiá-
nak, így lett ő csak selöm Sándor. Fiatal korában ügyes, jó é-
nekes volt és sok szindarabban szerepelt.
75. Deák József / fészözü /. Egyik szemét kiopereálták és e helyett
műszeme volt. Ezt gyakorta kivette, megtörölte, majd újra be-
helyezte. Ez sokakat megbotránkoztatott és ellenérzéseket vál-
tott ki egyesekből. Állandóan bottal járt és nagyon ritkán le-
hetett józan állapotban látni. Szeretett beszélgetni és néha a-
lig lehetett tőle megszabadulni.
76. Putorek Gyula / suszter /. Rk. vallásu, de elég jómódu család
család volt. Nevezett cipész, míg az apja amolyan faragó-bognár
féle. Unokájuk is ezt a szakmát folytatta és a termelőszövetke-
zetben javításokkal foglalkozott. Fia elvált, de újra megnősült.
Első és második házasságából is egy-egy fiu született, kiket a
tanítottak és mindkettő agrármérnök lett. Az idősebb a kapos-
vári cukorgyárban, a másik a kutasi tsz-ben dolgozik.
77. Tóth Ferenc / Simon /. Mivel sok Tóth nevű volt a faluban, egyik

ősnék a neve Simon volt. Gazdag család volt. Sógorával, Zsebi Sándorral csplógépjük volt. Leányukat is csak Simon Lidinek neveztek. Egy unokájuk volt, aki a gazdag Zsobrák Józsefhez ment feleségül, de gyermekük nem született. Zsobrák József a II. világháború alatt eltűnt, ez a leány unoka ismét férjhez ment, de gyermek itt sem lett. Így a család teljesen kihalóban van.

78. Potó Lajosné / Simon Lidi /. Férje Somogyaszalóból került Kisbajomba, de korán meghalt. A többit lásd az előző pontnál.

79. Kis József / barta /. Nagyon gazdag család volt. Nevezett nagyapját nevezték Barta Józsefnek, így kapta a család a nevet. Nevezett édesanyja csak Barta Örzse volt. Egy időben az öreg Barta bíró is volt és mivel közel 50 kat.hold földjük volt, virilista volt, melyre mindenkor büszke volt. Már gyermekkorában neki szánták, Kis József / bartának / a falu másik leggazdagabb leányát, Zsebi Sándor unokáját, azonban ebből a házasságból nem lett semmi. Kis József barta szeretett inni és ilyenkor a kocsmában sokszor dalolta: „Nem kell nékem senki megunt babája, Akár milyen szép is, ha masinát ígér is, hiába.”

80. Óh József / tislér /. Tamás nevű családhoz nősült be. Nagyon jónevű asztalos volt. Az asztalost ebben a faluban tislérnek nevezték.

81. Horváth József / csordás /. Pásztor ember volt az apja, ő maga is bojtár volt. Így nem tudott sem olvasni, sem írni. A fronton együtt voltam vele. Helyette családjának én irtam leveleket. A doni visszavonulás idején eltűnt.

82. Fadgyas József / ács /. Mestersége után kapta a ragadványnevet. Jó iparos volt, ezért állandóan volt munkája. Ő készítette, ha valaki meghalt, az eléggé diszes falfákat, melyekből még a régi temetően ma is több fellelhető.

25

83. Tóth Ferenc / mikó /. Tóth József mikó testvére volt. Gyerekei is a mikó gyerekek voltak a falu előtt.
84. Révész Ernőné / Dani Mancsi néni postás /. Korán elvált és nem volt gyermekük, özvegy édesanyjával élt. Mivel előzőleg postai tisztviselő volt, így amikor - közvetlenül a második világháború előtt - Kisbajomban postaügynökség lett, ő lett az ügynökség vezetője. A postaügynökséget saját lakásukban rendezte be a posta. Ekkor már telefon is volt a faluban. Innen lehetett telefonálni, de ekkor kapott telefonkészüléket Bodrogi Sándor kiskereskedő is.
85. Puskás Ferenc / korc /. Az apósát nevezték Korc Mihálynak, aki eléggé szegény ember volt. Még a két világháború közötti időben teheneket jármoztak és azzal dolgoztak. Házuk mögött volt a már korábban emlegetett " Jó kurafi ut ". Állítólag ők sok mindent láttak és hallgatásukért az öreg Korc gyakran kapott egy-egy pint bort. Ennek ellenére sok minden kiszivárgott.
86. Kasza Sándorné / Kasza Böske, piacos /. Elvált asszony volt és igyekezett korán, ma ugynevezett primőröket, termelni, melyeket fején vékával vitt ki a kutasi állomásra, vagy a hátán és hetenként két alkalommal terményeit a kaposvári piacon értékesítette.
87. Kisgyörgy Sándor, Lajos, Lidi / csücsülü /. Az egész család kissé " lökött " volt. Lidinek volt a gyermeke Lajos és Sándor, de jóformán senki nem tudta, hogy kik a gyermekek apjuk. Nem lehetett pontosan megállapítani, hogy miért lettek Csücsülüek. Egyesek szerint selypítve beszéltek, mások szerint azt mondták, ülj le helyett, hogy "csücsüli le."
88. Tóth József / dőri /. Viszonylag jómódu rk.család volt. Enyjukról nevezték őket dőrieknek. Leányuk lett Putorek Ferenc

felesége, de elváltak. A két család szemben lakott egymással. Leányukat csak dóri Matildnak nevezték a faluban.

89. özv. Vogronics Józsefné / Madarász Lina /. Vogronics József vette feleségül az ugyancsak elég jómódu rk.vallásu Madarász Linát. Férje korán meghalt. Két gyermeke volt. Az idősebb a Donnál eltűnt. A fiait is madarász gyerekeknek nevezték.
90. Varga Mihály / paprikás /. Géderlacról került ez a család a faluba és az előbbi lakhelyén megszokott paprikát - fűszer - termeltek, majd megőrölték és értékesítették. Egyidőben elég jó üzletnek tartották. Termelésükről nevezték a családot paprikásnak.
91. Héjjas Sándor / nyuszi /. Több Hajjas nevű is élt a faluban. Nevezett állandóan úgy mozgatta a száját, mint a nyul, amikor eszik. Ezt megfigyelték és erről a szokásáról nevezték "nyuszi" Sándornak.
92. Nagy József / masinás /. Jómódu család volt és testvérével, Nagy Ferenc baranyák-kal vásároltak egy szivógáz motort és cséplőgépet. Egy gyermekük volt, aki ugyancsak a faluból nősült és Árva Erzsébet lett a felesége. Gyermekek nem született. Férje a háboru alatt a Donnál eltűnt. Árva Erzsébet később férjhez ment Máté József rigóhoz. Ez a család is kihalt, mint sok egykés család.
93. Árvai Mária néni. Nagyon tiszta és rendes cigányasszony volt. Egy fia volt, aki lakatos szakmát tanult. Hogy mi volt a teljes hivatalos neve, nem sikerült kideríteni.
94. Molnár János / kovács, koporsós / Szakmája kovács volt. de koporsókat és koszorukat is árusított. Ezenkívül volt egy igen kis vegyesboltjuk is. Ezzel azonban nem sokat törődtek, így kevés áruféleséget lehetett náluk vásárolni. Mint kovács, elismert mesterember volt.

95. Szentesi József / kocsmáros, kereskedő. / Mivel volt másik Szentesi József is, ezért megkülönböztetésül, mivel kocsmárja is volt, ennek nevezték. De ősszel burgonyakereskedéssel is foglalkozott, vagonkételekben szállított fel Budapestre a Nagywásártelepre. Jómódu ember volt - gyermektelenül - és állítólag gyakorta adott pénzeket kölcsön kötelezvényre magas kamattalra.
96. Nagy Ferenc / baranyák. / Vő volt a háznál, apósa volt Baranyák nevű, így a család örökölte a ragadvány nevet. Egy fiú gyermekük volt, aki a háboruban elesett. A család kihalt. Testvérével közösen volt szivógáz motoros cséplőgépük, melyet évente Járadi Gyula jónevű géplakatos kezelt és javított ki.
97. Csitár Fenencné / Kuti Juli /. Az ő házuk került - mint műemlék-lebontásra, szétszedve Szennára szállították és ott a szabadtéri skanzenben építették fel. Magam is láttam és mivel annak idején többször voltam benne, nagy élményt jelentett nekem néhány évvel ezelőtt is.
98. Zsobrák József / kis, pipás /. Szegény sorsu ember volt két gyermekkel. Nagyon sokat dolgozott. Alacsony ember volt és a pipa állandóan a szájában lógott. A felszabadulás után fia egy ideig községi tanácsbíró is volt. Így őt titkár Jóskának is nevezték.
99. Kiss József / bodrogi /. Felesége Nagybajomból származott és Bodrogi Julianna volt. Ő ~~is~~ vő volt a családban, így kapta a nevet. Fiukat kis bodroginak nevezték.
100. Szabó József / soltra, suszter. / Feleségét nevezték Soltra /Sótra / Katalinnak. Elég keveset beszélt, de jó cipész volt, aki megrendelésre új cipőket - főleg ünnepekre - sevró bőrből készített. Így gyakorta mindkét ragadványnéven is emlegették. Egyetlen fiú kis Szabó nevet viselte.

101. Héjjas Sándor / sóla /. Több Héjjas nevű család is volt a faluban. Déd nagyanyját nevezték Sóla lánynak. A család több mint 100 esztendő óta a Sóla nevet viselte és így nevezik napjainkban is. A közelmúltban elhunyt ifjuabb Héjjas Sándor a termelőszövetkezetben megbízható brigádvezető volt.
102. Balogh Imre / kisbíró /. Mindkét lábára kisgyermek korától fogva csipőficamos volt. Nagyon szegény családból származott, így ő lett a falu kisbírója. Mivel a dobot nehezen tudta volna vinni és 24 helyen kellett a faluban a közlendőket "közhírré" tenni, így trombitával járta a falu és a katona marsot fujta. Ezeket adta hírül, hogy hirdetés következik.
103. Balogh Imréné / Imre Mari /. Balogh Imre kisbíró felesége volt. Mint nagyon szegény leány, Jákóból jött feleségül a nevezetthez. Ő volt a ref. egyház harangozója és az iskola takarítója. Ezért söprő Marinak is nevezték. Egy fiú gyermekük született, akinek semmi testi hibája nem volt. Gimnáziumot végzett és néhány éve Kaposváron mint postai tisztviselő tragikus körülmények között - infarctus - 47 éves korában meghalt. Utána néhány hónap múlva a nála lakó édesanyja is meghalt.
104. Patak János / geci /. Eredeti nevük géci volt, azonban az é - ből e lett. Így nevezték a családot. Jómóduak voltak és az ugyancsak elég közel lakó Dombi Szelid János leányát vette Ferenc nevű fiuk feleségül, így nagy birtokkal rendelkeztek. A háború után kulákkokká nyilvánították őket, így elszegényedtek. Ma is - a fiataloknak két gyermekük van - csak gecieknek nevezik a családot.
105. Héjjas József / kis, szóga /. Szülei nagyon korán meghal -

tak, így ~~apja~~ anyja testvére, Balogh Imre nevelte fel feleségével, a már említett Imre Marival. Amikor az árva kisfiú már akkora volt, hogy dolgozni tudott, szolga lett Dáni Szentesi Józsefnél, akik jómóduak voltak. Szentesieknek volt egy leányuk, Mariska. A két fiatal egymásba szeretett. A faluban mindenki úgy gondolta, hogy megdől a régi szokás és itt házasság lesz. Sajnos, nem lett. El kellett neki menni máshová szolgának. A Szentesi lány soha nem ment férjhez és most elég nagy szegénységben él. Héjjas József / szolga / később tanult és Kaposváron a MFK alkalmazásában megbecsült dolgozó lett. Ma már nyugdíjas.

106. Balogh Ferenc / nyökögös /. Balogh Imre testvére volt. Nyökögve beszét / néha dadogott /, innen kapta a nevet. Ő is szolgasággal kereste kenyerét, míg később elnősült Kaposhomokra.
107. Csitár Mihály / gróf /. Elég szegény család volt, de náluk ~~négy~~ gyermek született, melyért meg is szólták az egykés faluban. Az I. világháború idején a kutas vasutállomáson, amikor kérdezte, hogy mikor jön a vonat, a belegei forgalmista nem mondta meg. Ekkor újra felhívta az állomást az őrházból és úgy jelentkezett, hogy gróf Csitár Mihály. Erre azonnal kapott felvilágosítást. Innen ered a gróf neve, mint ragadványnév. Gyermekre már nem ragadt rá és egyiket sem emlegették és emlegetik így.
108. Tóth József / csonka /. Az iskola mellett lakott a család, így jól ismertem az öregeket is. Tóth József egyik keze hiányos volt, ezért nevezték " csonkának. "
109. Varga József / mérei /. Az előbb említett Tóth József csonkák veje volt, aki Kaposmérőből nősült e jójódu család -

- hoz. Az ugynevezett Liktoói dülőben nagy noha szőlejük volt, így nevezett sokat ivott és állandóan részeg volt. Így „része-
ges méreinek” is nevezték. Egy gyermekük volt, aki nem sokban különbözött az apjától. Ez a II. világháboruban eltűnt. A család teljesen kihalt.
110. Özv. Kovács Józsefné / Kácsmikó Kata. / Kovács Katalin volt a neve, mikó a ragadványnév. A kettő ötvözetéből lett a kácsmikó melléknév.
111. Kovács József / kiskatona. / Nagyon alacsony, talán 110 cm magas férfi volt. Nővérével lakott együtt. Állítólag hívták a Liliputi színházhoz, de faluját sohasem hagyta el. Különb-
ben értelmes ember volt. Kiskorában azt emlegette, hogy ő katoná lesz. Innen a ragadványnév.
112. Vajda Lászlóné / Takács Rózsi /. Takács nevű családból származott. Szülei korán elhaltak, így nagyanyja nevelte eléggé szabadosan. Emiatt férjétől el is vált, majd Dunaujvárosba került, ahol italmérésban dolgozott. Ugy emlegették, hogy a fiatalok nála tanulták a „szexet.” Ezért még „szexesnek” is nevezték.
113. Csokonai Imréné / Garzó Kati /. Csokonai Imre testvére volt Csokonai Jánosnak. Miven annak a felesége Fűles Katalin volt, így megkülönböztetésül csak garzóéknak nevezték. Unokája - Kovács Ferenc - kéményseprő lett, így később „kéménysöprű-
éknek” is nevezték őket.
114. Oroszi Mariska / pupos /. Nevezett varrónő volt, de testi hibás, alacsony és pup kinövés volt a hátán. Innen a ragadványnév. Iparos családból származott és testvérei is iparosok voltak.

115. Diseri Katalin / menhelyes /. Egyedülálló volt, így a két háboru között "menhelyből" hozott ki a gyermekeket és azokat nevelte, melyért pénzt kapott és abból éldegélt elég nagy szegénységben. Igyekezett eléggé megfelelően nevelni a gyermekeket, ezért mindig volt nála egy-kettő.
116. Kovács István / pikulás /. Eléggé szegény ember volt, de szépen tudott tudott klarinétozni. Ezért a Herceg féle paraszt zenekarban klarinétozott és onnan is keresett egy kis pénzt.
117. Kovács József / gazda /. Kovács István pikulás testvére volt. Valamikor uradalmi gazda volt, de szorgalma révén egy szép kis házat épített fiaival együtt. Mint volt uradalmi gazda kapta a ragadványnevet.
118. Oroszi János idős / esztergályos / Faesztergályos volt és rokkákat is készített. Ezért néha "rokkásnak" is nevezték. Fia, Oroszi János - együtt laktak - asztalos mesterséget tanult, így megkülönböztetésül őt az asztalosnak nevezték. Testvérük volt Oroszi Mária / pupos / varrónő.
119. Jónás Lajos / főstő. / A felszabadulás után került a faluba mint rokkant nyugdíjas. Az erdőn gombászkodott és festetett amolyan amatőr módon. Nem alkotott művészt, de még naiv festőnek sem nevezhető. Azonban meg volt róla győződve, hogy ő "művész", csak senki nem ismeri el tehetségét. Állandóan kereste a különféle kapcsolatokat, protekciókat, eredménytelenül. Ezért megkeseredett embernek érezte magát és gyakorta emlegette, hogy nálunk nem ismerik fel a művészeket, sőt nem is értenek hozzá.
120. Bakter József / csikós /. A falu lovait, csikait őrizte a legelőn gyermekeivel együtt. Innen a ragadványnev.

121. Mátés József / csardás /. A falu teheneit és borjait őrizték éveken át a községben. Elég sok gyermekük volt, így korán munkára kellett fogni gyermekeiket.
122. Vajda János / suszter /. Öt gyermeke volt. Csak a téli hónapokban dolgozott szakmájába, nyaranta aratást vállalt, majd cséplőgépnél etető volt. Gyermekei közül többen Pécsre kerültek és bányászok lettek. Késő öregségére Pécssett Ibolya nevű leánya gondozta meg és itt halt meg feleségével együtt.
123. Biró Sándor / kűmijes /. Fiatal korában eszes gyermek volt, szeretett volna tovább tanulni, azonban szegénysorsu apjának erre nem volt lehetősége. Csak arra tellett, hogy kőműves inasnak ment és jó szakember lett belőle. Az utóbbi években ezt a konjunkturát kihasználta, így a szegénysorsu volt fiatal jómódu ember lett és jelenleg a falu egyik legjobb módu embere. Fiatalkorában nagyon sok szindarabban szerepelt.
124. Barta János / mérges /. Igen ellenszenves ember volt, Mindenben és mindenkiben a hibát kereste, így sok emberrel veszekedett. Még egyedüli fia is otthagya és árendás házba ment, pedig elég szép birtokuk volt. Csak halála után költözött vissza fia, menyé és unokája az ősi házba. Dédunokái már közép iskolát végeztek.
125. Héjjas József / gamesz /. Nem ismeretes, hogy e ragadványnev honnan ered. Egyideig Eposz titkár volt, majd községi tanácselnök a kezdeti időben. Azonban valami szabálytalanság miatt leváltották. Utána hamarosan meghalt - ahogyan emlegették - leokémiában. Három gyermek maradt utána, kik szétszéledtek. Nem is tudják az adatközlők, hogy merre élnek.

126. Cseri János /certi /. Kíssé selypített és nevét így mondta, hogy " certi ". Különban a Herceg féle paraszzenekarban kontrás volt, de trombitán is játszott. Evangélikus vallásu volt a család, és Iharosból kerültek Kisbajomba. Gyermeük nem volt. A Temető vagy másként a 18 napos utcában laktak kisablakos zsuppos házban.
127. Cseke Ignác / hidegkezü /. Borbély volt a mestersége és alyan komenciós féle, ki gabonáért nyirt és borotvált. A - zért nevezték hidegkezűnek, mert ha nyiráskor valakinek a nyakához ért, szinte megborzongott, mert mindig hideg volt a keze.
128. Héjjas Ferenc/vadász, vasutas. / Vasuti váltóőr volt, majd amikor abbahagyta a szolgálatot, nagyon szeretett vadászni. Különben eléggé zárkózott ember volt. A háboru alatt megtalálták nála a vadászpuskáját és ezért agyonlőtték.
- Ezeken kívül még meg kell emlitenem néhány olyan ragadványnevű családot, kik nem bent a faluban laktak, hanem kint a falun kívül. Ilyenek voltak.
129. Horváth Imre / körösztuti erdős /. Jó kedélyü ember volt, aki a csemetekertet gondoztatta napszámosokkal. Ezekivül nagyon szeretett vadászni. Nagyokat szeretett kromkodni, de nem azért tette, hogy valakit is megbántson. Inkább jóindulatáról volt nevezetes.
130. Posta József / mónár /. A Csököly felé vezető uton átfolyó Rinya árkon volt egy vizesmalom, ott örölt, később már csak darált. Egyik lábára erősen sántított. Sok gyermeke volt, de jóeszűek voltak. Később többen tanultak is és ugy helyezkedtek el. A gyermekek közül lett rendőr, mészáros és hentes, tsz főkönyvelő, járási pártbizottsági munkatárs, kereskedő. * Mónár póstáéknak " nevezték őket.

Ezen ragadvány - mellék - neveket sikerült részben emlékezem alapján felidézni, továbbá az itt, Pécssett élő nyugdíjas bá - nyász Vajda Tibortól, valamint Laki Józsefné Vajda Ibolyától, akik Kisbajomból jöttek Pécsre lakni. Velük azonosítottam azt, hogy annak idején a felsoroltak közül ki merre is lakott Kisbajomban. A mult években már készültem ezen kis dolgozat megírására és Kisbajomban jártomban beszélgettem Kuti Sándor nyugdíjas tanácselnökkel és Csitár Gábor tsz.taggal.

Ha ezen kis összeállítással sikerült - ha csak részben is - megőrizni az utókor részére egy belső-somogyi falu, Kisbajom, lakóinak ragadvány - mellék - neveit, akkor nem volt hiábavaló az erre fordított idő, melyet, mint már korábban más témákban tettem, s ha egészségi állapotom ezt lehetővé teszi, végzem a jövőben is.

Pécs, 1987 nyarán

Kiss József

Kiss József
ny.ált.isk.igazgató.

P é c s .

Szamuely Tibor u. 1/B. I.6.

7633